

Ľudové rozprávky 9 (Dvanásť mesiačikov, Janko Hraško) :

Dvanásť mesiačikov

Jedna matka mala dve dcéry. Jednu vlastnú a druhú pastorkyňu. Svoju mala veľmi rada, ale na pastorkyňu sa ani pozrieť nemohla. A to len preto, že Maruška bola krajšia ako jej Holena. Maruška nevedela o svojej kráse, preto sa čudovala, prečo sa macocha tak hnevá, kedykoľvek na ňu pozrie. Všetku prácu musela sama porobiť, upratovať, variť, prať, šiť, priať, tkať, aj trávu žať. I kravičku musela sama, samučičká obriadiť. Holena sa len fintila a po izbe si voľkala. Ale Maruška všetku robotu rada urobila. Trpezlivo znášala, keď ju sestra i macocha hrešili, i jej nadávali. A boli zo dňa na deň horšie. A to iba preto, že Maruška bola zo dňa na deň krajšia a Holena škaredšia. Tu si macocha pomyslela: „Načože si ja nechávam peknú pastorkyňu v dome? Prídu vohľači, zapáči sa im Maruša, a Holena mi ostane na ocot.“ Od tej chvíle hľadeli macocha i dcéra ako sa neborkej Marušky zbaviť. Hladom ju morili, bili ju. Ale ona trpela a pritom všetkom bola zo dňa na deň krajšia. V ktorýsi deň, bolo to v polovici januára, zachcelo sa Holene fialky voňať. „Chod' Maruša, donesieš mi z hory kyticu fialôk. Chcem ich mať za pásom, aby som ich mohla ovoniavať.“ rozkázala sestre. „Jaj, bože, sestra milená, čože ti to prišlo na um? Či to kto slýchal, aby pod snehom fialky rástli?“ „Ty potvora jedna akási, ako sa mi opovažuješ odvrávať, keď ti ja rozkážem? Už aj chod! A keď nedonesieš z hory fialky, ubijem ťa!“ zahrozila jej Holena. Macocha Marušku schytila, vystrčila von, a dvere za ňou zaplesla. Dievča šlo horko plačúc do hory. Snehu tu celé múry, a nikde ani stopy ľudskej. Blúdila ona, blúdila dlho. Hlad ju moril, zima triasla. Tu zazrie obďaleč svetielko. Ide za žiarou a príde až na vrchol hory. Tam horí veľká vatra, okolo vatry leží dvanásť veľkých kameňov, a na tých kameňoch sedia dvanásť chlapi. Traja sú starí, šediví, traja mladší, traja ešte mladší a traja najmladší. Sedeli ticho, slovka nepreriekli a hľadeli do ohňa. Títo dvanásť chlapi boli dvanásť mesiačikovia. Veľký Sečeň sedel na najvyššom mieste, vlasy a fúzy mal biele ako sneh a v ruke držal kyjak - vatrál. Maruška sa zľakla, ostala chvíľu stáť, ale potom sa spamätala, pristúpila bližšie a poprosila: „Ľudia dobrí, dajte sa mi zohriať pri vatre, zima ma trasie.“ Veľký Sečeň pokýval hlavou a opýtal sa dievčaťa: „Načo že si prišla, dievčička? Čo tu hľadáš?“ „Idem na fialky.“ odpovedala Maruška. „Nie je čas chodiť na fialky, veď je sneh.“ riekol veľký Sečeň. „Ej, veď ja viem, ale mi sestra Holena a macocha prikázali doniesť z hory fialky. Keď ich nedonesiem, ubijú ma. Pekne vás prosím, ľudkovia boží, povedzte že mi, kde ich nájdem?“ Tu zdvihol sa veľký Sečeň, popodísiel k najmladšiemu mesiačikovi, dal mu vatrál do ruky a riekol: „Bratku Brezeň, sadni si na moje miesto. „Mesiac Brezeň sadol si hore na kameň, a zakrúžil vatrálom nad vatrou. V tej chvíli vatra vzbĺkla, sneh sa začal topiť, stromy začali pučať, pod bučkami zazelenela sa trávička a bola jar. Pod krovím, schované pod listami, rozkvitli fialky. A kým sa Maruška spamätala, bolo ich akoby belasý obrúsok niekto prestrel. „Chytró zbieraj, Maruška, chytró.“ kázal Brezeň. Naradovaná Maruška trhala, kým nemala veľkú kyticu fialiek. Potom sa mesiačikom pekne poďakovala a ponáhľala sa domov. Čudovala sa Holena, čudovala sa macocha, keď videli Marušku, že prináša fialky. Išli jej otvoriť dvere, a vtom zavanula vôňa fialiek po celej chyži. „A kdeže si ich natrhala?“ opýtala sa spurne Holena. „Vysoko v hore rastú pod kričkami. A dosť ich je tam veru.“ vravela Maruška. Holena vzala fialky, dala si ich za pás, privoniavala k nim, dala privoňať aj materi, ale sestre nepovedala: „Privoňaj.“ Na druhý deň voľkala si Holena pri peci a zachcelo sa jej jahôd. Hneď zavolala sestru a povedala jej: „Chod', Maruša, a dones mi z hory jahôd.“ „Jaj, bože, sestra milená, či to že niekto slýchal, aby jahody pod snehom rástli?“ vravela Maruška. „Ach, ty potvora hnusná, ty mi budeš odvrávať, keď ti ja rozkážem? Chytró chod! A keď jahody nedonesieš, zmlátim ťa!“ Macocha schytila Marušku za plece a vystrčila ju von a dvere za ňou zaplesla. Dievča šlo horko plačúc do hory. Snehu tu celé múry a nikde ani stopy ľudskej. Blúdilo dievča, blúdilo dlho. Hlad ju moril, zima triasla. Tu zazrie obďaleč zase to svetlo, čo predo dňom. S radosťou sa pustilo k nemu. Prišlo zasa k tej veľkej vatre, okolo nej sedelo dvanásť mesiačikov, veľký Sečeň sedel najvyššie. „Ľudia dobrí, dajteže sa mi zohriať, zima ma trasie.“ prosila Maruška. Veľký Sečeň pokýval hlavou a opýtal sa jej: „A načo že si zase prišla? Čože tu hľadáš?“ „Idem na jahody.“ odpovie Maruška. „Ej, ale veď je zima. A na snehu jahody nerastú.“ povedal Sečeň. „Veď ja viem, ale sestra Holena aj macocha mi prikázali doniesť jahôd. Ak ich nedonesiem, že ma zmlátia. Pekne vás prosím, ľudkovia milí, povedzte že mi, kde ich nájdem?“ Tu zdvihol sa veľký Sečeň, popošíel k mesiačikovi, ktorý mu sedel oproti, dal mu do ruky vatrál a riekol: „Brat Lipeň, sadni si na moje miesto.“ Mesiac Lipeň sadol si na najvyšší kameň a zakrútil kyjakom nad vatrou. Vatra vysoko vyšľahla, jej žiara sneh za chvíľku roztopila, zem sa zazelenela a bolo

leto. Pod bučkami akoby zasial bielych hviezdíček. Tie sa navidomoči menili na jahody, mihom zreli a zreli, a kým sa Maruška spamätala bolo ich akoby krvi rozlial. „Chytró zbieraj, Maruška, chytró.“ rozkázal mesiačik Lipeň. Natešená Maruška zbierala, kým nemala plnú zásterku. Potom sa mesiačikom pekne poďakovala a veselo uháňala domov. Čudovala sa Holena, čudovala sa macocha, keď videli, že Maruška naozaj nesie plnú zásterku jahôd. Bežali jej otvorit' a vôňa jahôd rozvoňala sa po celej chyži. „Kdeže si ich nazbierala?“ opýtala sa spurne Holena. „Vysoko v hore. Dosť ich tam rastie pod bučkami.“ povedala Maruška. Holena vzala jahody, najedla sa dosýta i macoche ponúkla, ale Maruške nepovedala: „Vezmi si jednu.“ Holena si zamaškrtila na jahodách a na tretí deň, zachcelo sa jej červených jablčok. „Maruša, pôjdeš do hory! Donesieš mi červených jablčok!“ rozkázala sestre. „Jaj, bože, sestra milená, kdeže by sa v zime jablká vzali?“ „Och ty potvora jedna akási škaredá! Ty sa opovažuješ mi odvrátať, keď ti ja rozkážem? Už aj bež! A keď červené jablká nedonesieš, veruže ťa zabijem!“ hrozila zlá Holena. Macocha schytila Marušku za plece, vystrčila ju von a dvere za ňou mocne zaplesla. Dievča sa ponáhľalo horko plačúc do hory. Snehu tam celé múry a nikde ani stopy ľudskej. Ale dievča už neblúdilo, ponáhľalo sa rovno na vrch hory, kde horela veľká vatra a okolo nej sedelo dvanásť mesiačikov. Veľký Sečeň sedel najvyššie. „Dobří ľudia boží, dajte sa mi zohriať, zima ma trasie.“ Veľký Sečeň kývol hlavou a spýtal sa jej: „A načo že si prišla? Čože tu hľadáš?“ „Idem na červené jablká.“ „Zima je. V zime nerastú červené jablká.“ „Veď ja viem, ale sestra Holena a macocha mi prikázali, aby som z hory doniesla červené jablká. Ak ich nedonesiem, zabijú ma. Pekne vás prosím, ľudkovia milí, povedzte že mi, kde ich mám hľadať?“ Tu zdvihol sa veľký Sečeň, popošiel k jednému zo starších mesiačikov, dal mu vatrál do ruky a riekol: „Brat Rujeň, sadni si na moje miesto.“ Tu zdvihol sa veľký Sečeň, popošiel k jednému zo starších mesiačikov, dal mu vatrál do ruky a riekol: „Brat Rujeň, sadni si na moje miesto.“ Mesiačik si sadol na najvyšší kameň a zakrútil vatrálom nad vatrou. Vatra vzbĺkla, sneh sa strácal, no stromy nevypučali, ale lístie im opadávalo a chladný vetrík ho roznášal po zažltnutej pažiti. Maruška sa obzerala a tu vidí jabloň a na nej vysoko medzi konármi červené jablká. „Chytró, Maruška, chytró ráňaj!“ rozkázal mesiačik. Naradovaná Maruška potriasla jabloň, spadlo jedno jablko, potriasla druhý raz, spadlo druhé. „Chytró, Maruška, ponáhľaj sa domov.“ volá na ňu mesiačik. A Maruška hneď poslúchla, zodvihla spadnuté jablčká, pekne sa mesiačikom poďakovala a ponáhľala sa domov. Čudovala sa Holena, čudovala sa macocha, že Maruška nesie domov aj jablká. Šli jej chytró otvorit' a Maruška im podala dve jablká. „A kdeže si ich natrhala?“ opýtala sa Holena. „Vysoko v hore rastú a dosť ich je tam ešte.“ „A prečo si nedonesla viac? Či si ich cestou pojedla?“ osopila sa Holena. „Jaj, sestra milená, nejedla som ja ani kúštiček. Keď som prvý raz stromom potriasla, spadlo jedno, keď po druhý raz, spadlo druhé a viac mi triasť nedali, vraj aby som išla chytró domov.“ „Bodaj ťa parom uchytil!“ zahrešila Holena a chcela Marušku biť. Maruška sa pustila do horkého plaču a ušla do kuchyne. Maškrtná Holena pustila sa do jablka. Zazdalo sa jej také sladké a dobré, že také ešte v živote nejedla. Zjedli obe a zachcelo sa im viac. „Podaj mi, mamka, kožušok. Idem sama do hory. Tá potvora by nám ich zase po ceste pojedla. Veď ja nájdem to miesto a všetky poráňam, čo by na mňa ako volali.“ Darmo ju mať odhovárala, Holena vzala kožuštek, šatku na hlavu a pustila sa do hory. Snehu tam celé múry a nikde ani stopy ľudskej. Holena blúdila, blúdila dlho, ale maškrtnosť ju poháňala vždy ďalej. Tu zazrie obďaleč svetlo, vyberie sa k nemu. Príde na samý vrch, kde horí vatra a okolo vetry sedí dvanásť mesiačikov. Holena sa preľakne, ale spamätá sa, podíde bližšie ku vatre, natiahne ruky a zohrieva sa. Nepoprosila mesiačikov. „Načo že si prišla? Čože tu hľadáš?“ namrzené opýtal sa veľký Sečeň. „Netreba ti vedieť kde idem.“ odsekla spurne Holena. Odvrátila sa od vetry a šla hlbšie do hory. Veľký Sečeň zvrátil čelo a zakrútil vatrálom nad hlavou. V tej chvíli sa nebo zachmúrilo, oheň vetry sa znížil, hustý sneh sa sypal. Po hore podúval ľadový vietor. Holena nevidí ani na krok. Blúdi, blúdi, sneh sa sype, údy jej v teplom kožušku krehnú, mrznú. Mať čaká Holenu, vyzerá z oblôčika, aj pred dvere vyjde, nemôže sa dcéry dočkať. „Jaj, či jej tak jablká zachutili, že sa jej od nich nechce, či čo? Musím ja sama skúsiť, kde je.“ pomyslela si naostatok machocha. Vzala kožuštek, šatku na hlavu a podala sa za Holenu. Snehu plno, nikde ani stopy. Volala Holenu, vyvolávala, nik sa jej neozýval. Sneh sa sypal, ľadový vietor zavíjal. Maruška navarila obed, nakrmila kravičku, Holena ani macocha neprichádzajú. Maruška si sadla k praslici, už je plné vretienko, v chyžke sa zotmelo, no Holena ani macocha sa nevracajú. „Čože sa im prihodilo?“ trápi sa dobré dievča a úzkostlivo pozerá von okienkom. Neprichodia. Čaká s raňajkami, čaká s obedom, ale nedočká sa ani Holeny, ani macochy. Obe zamrzli v hore. Dobrej Maruške zostala chyžka, i kravička, i kúsok poľa, onedlho pritrafil sa aj rúči mládenec, priženil sa k Maruške a dobre im bolo spolu pri pokoji.

Janko Hraško

Keď sa Janko Hraško narodil, hneď sa mu na svete zapáčilo. Ale jeho mamka lamentovala: „Bože, bože, aké je len to chlapča drobné, ani hrášok! Čože z neho, takého malinkého, bude?“ A poplakávala, že ani krštenie nemá z čoho spraviť, chalupa je zadĺžená, komora načisto prázdna. Chlapček ako hrášok vyskočil, aby ho mamka lepšie videla, a vraví: „Mamko moja, nič sa vy netrápte, ja vám všetko obstarám!“ Vybehol z chalupy rovno do hory, v hore chytil diviaka a doniesol ho domov na pleci. „No, mamko, teraz už varte a pečte, nech je krštenie, ako má byť. A meno mi dajte Janko Hraško.“ Práve vtedy sa vrátil z poľa otec a sputuje sa: „Tak čože sa nám narodilo, chlapček, či dievčatko?“ „Ani chlapček, ani dievčatko,“ zakričal Janko Hraško, až sa steny zatriasli, „ale sa vám narodil chlap!“ A sadol si s otcom za stôl, jedli a pili, otec za misu, Hraško za dve, otec za džbán, Hraško za dva. „Vidím, že si ty naozaj chlap,“ vraví otec, „a keď je tak, zajtra pôjdeme orať.“ A Janko rád, lebo vedel, že oranie je chlpská robota. Prišli na roľu, Janko Hraško vyskočil volovi do ucha, aby ho lepšie počul, a hejsa, Kešo, hejsa, Sivoň! Orali, ani keby im hral. Otec videl, že im robota aj bez neho dobre ide, nuž sa vyvalil pod vrbu, klobúk na oči, a chrápal, ani čo by buka píli. Ide okolo pán na koni. „Hej, sedliak, čo si sa tu rozdrichmal!“ dabol ho paličkou. „Pozri, voly ti samy po roli chodia!“ Otec vyskočil na rovné nohy, hlboko sa pánovi klania. „Voly nechodia samy, prosím pekne, ale ich môj syn Janko poháňa.“ Pán hľadí, oči vyvaľuje, lebo nijakého syna nikde nevidí. A on si pekne povoláva: „Hejsa, Kešo, hejsa, Sivoň!“ „Veď počuť ho teda počujem,“ vraví pán, „ale nikde nevidím toho tvojho syna. Tak kdeže je v parome?“ „Vo volovom uchu sedí, vaša milosť.“ Pozrie pán volovi do ucha a oči sa mu rozsvietia ani kršiakovi. „Neslýchané čudo, takéto chlapčiatko! Sedliak, predaj mi ho, dám ti zaň dvadsať dukátov.“ „Nepredám, vaša milosť. Ako by som mohol, veď je to moja krv!“ „Dám ti päťdesiat dukátov!“ „Nemôžem, vaša milosť, hoci by sa mi tie peniaze veľmi zišli!“ „Tak ti dám sto dukátov! Ber, kým som dobrej vôle, lebo aj inak môže byť!“ Tu Janko Hraško žmurkne na otca: „Len ma predajte, tatko, pomôžete si z biedy. A pánovi ja ujdem!“ Naveľa-naveľa otec pristal. Pán vytiahol z kabáta meštek, vyčítal otcovi sto dukátov, Janka Hraška vopchal do mešca k ostatným peniazom - a podho cvalom preč. Tešil sa, akú radosť bude mať jeho žena, keď jej donesie túto živú hračku. V mešci bolo tma aj tesno, aj povetria nedochodilo. Vytiahol Hraško nožík a šmyk! Rozrezal mešec i vrecko na pánovom kabáte. Hneď sa mu ľahšie dýchalo. A potom začal vyhadzovať dukát za dukátom, dukát za dukátom. Keď už ostatný tavon vyhodil, vyskočil za ním aj on. A beží si naspäť po ceste, dukátiky zbiera, poriadna kôпка ich bola. Tak prišiel pekne-krásne domov. „No, tatko, tu si máte aj syna, aj ešte ďalšie dukáty,“ vraví otcovi. Ale ten krúti hlavou: „Synku, synku, z toho nič dobrého nevykvitne!“ Mamka práve halušky hádzala. Hraškovi už v bruchu hudci vyhrávali, nuž vyskočil na ohnisko, potom hrncu na ucho a lapá tie halušky. Čo ktorá navrch vypláva, už ju chmatne, dosýtiť sa nemôže. V tej chvíli dupot pred chalupou, ani čo by regiment vojska vykračoval. Rozletia sa dvere, a to ten pán a hneď aj s pandúrmami. Že tak a tak, chlapča prebýjanô ufujazdilo, ba ešte i peniaze ukradlo. A že sa istotne len domov vrátilo, tak aby mu ho hneď zas dali! Hraško pošepol mamke: „Nože prichlopte hrniec pokrievkou!“ Mamka tak urobila. Hľadal pán Janka Hraška, hľadali ho pandúri, celú chalupu čím hore, tým dolu prevrátili, len do toho hrnca na ohni im nezišlo na um pozrieť. A Hraškovi tam už bolo načisto horúco. Nenašli ho teda, ale zato našli otcove dukáty, tie všetky vzali, ba ešte aj voly z maštale so sebou pojali, vraj za pokutu. A pán sa vyhrážal, že veď si on ešte na toho fafrnka posvieti. Keď napokon odišli, mamka chytro zodvihla z hrnca pokrievku. Janko Hraško vyskočil von a moce sa po izbe, ani čo by mal v hlave motolicu, tak ho tá horúčava omarila. Ale prešlo mu, ba cítil sa potom ešte mocnejší, celkom sa v tej vriacej vode zaoceloval. „Otec a mamka moja,“ hovorí, „ja musím od vás preč, lebo tu by som už nemal pokoja a popri mne ani vy. Vyberiem sa ja do sveta a nevrátim sa, kým vám všetku škodu nevynahradím.“ Otec i mamka zalomili rukami, lebo im synček už veľmi k srdcu prirástol. Ale uznali, že má pravdu, a vypravili ho do sveta. Ide si on po tom širom svete, ďaleko už zašiel, keď tu na jednej ceste furmanov dohoní. Viezli železo na siedmich vozoch. „Daj vám pánboh dobrú furmanku, chlapi!“ pozdravil sa im. Tí do rehotu. Aha, vraj, hrach sa po ceste kotúľa a na chlapa sa hrá. Nože ho nohou pricap! Teda vy takto? pomyslí si Janko Hraško a od hnevu mu ešte za tridsať chlapov sily pribudlo. Popľuje si on ruky, zaprie sa plecami do vrška a potisne im ho rovno doprostred cesty. Začnú tí jajkať, čože vraj už teraz robiť, či tam ostať, či sa vrátiť? „To všetko preto, že ste toho malého na posmech obracali, na statočný pozdrav mu neodpovedali,“ vraví jeden. „Bežte za ním, nech sa vráti a pomôže nám.“ Hneď sa dvaja za Jankom Hraškom pustili a prosíkajú, aby im pomohol. Tak sa teda vrátil a vraví furmanom: „Oslobodím vám cestu, ak mi dáte toľko železa, čo si na pleci odnesiem.“ Oni pristali. Zaprie sa Hraško do toho vrška, ani ruky si už nepoplul a odtisol ho ľahučko ako

hrudu masla. No a teraz to železo! Kladú mu oni železo na plece, kladú. Prvý voz už vyprázdnil, z druhého a tretieho ostatné kusy berú. „No, či ešte vždy nemáš dost?“ „Len kladte, kladte, s týmto ja poľahky aj strom preskočím.“ A naozaj hneď preskočil jeden dvojročný smriečok. Museli furmani vyprázdniť všetkých sedem vozov a Hraško si s tým železom pískajúcky šiel ďalej. Príde on k jednej vyhni a zhodí to železisko, až tak zem zdunela. Vybehne z vyhne kováč a vraj čo sa robí, svet sa rúca? „Svet sa nerúca,“ hovorí Hraško, „to som si len ja železo doniesol, aby si mi z neho kyjak ukoval.“ Kováč sa rozrehotal: „Ty že si doniesol toto železo? Ach, pačmaga, veď ťa od zeme nevidno. Kdeže to rastú také omeliny?“ To Hraška rozpálilo. „Daj si pozor, aby ti ma aj takéhoto priveľa nebolo!“ skríkol, vzal to železo, a iba keď ho prehodí ponad vyhňu! Keď na druhom boku na zem dopadlo, vyhňa poskočila na dobré dve piade od zeme. Tu kováč začne prosiť, aby mu mládenec prepáčil urážku a aby sa už len toľko nehneval. „Nebudem sa, ale ty mi z tohto železa kyjak ukuješ, či vieš?“ Štyriadvadsať tovarišov kovalo potom kyjak. A Hraško s kováčom za stolom sedeli, jedli a pili: kováč za misu, Hraško za tri, kováč za pohár, Hraško za päť. Opil sa kováč ako čík a Hraško celkom triezvy ostal. Štyriadvadsať dní minulo a štyriadvadsať tovarišov dokončilo kyjak. Vážil deväťsto deväťdesiatdeväť centov a Hraškovi práve do ruky pasoval. Zaplatil stotočne za robotu aj za všetku trovu a pobral sa ďalej. Ide si on, ide, a tu zbadá, že si, ľaľa, krpce zodral, palce mu z nich vykúkajú. Položí kyjak nabok a sadne si pod hríb, aby mu slnce do očí nesvietilo. Vytiahne z kapsy šidlo aj dratvu a začne si tie krpce plátať. Vtom ide okolo dáky chlap, zastane pri hríbe, chce si sadnúť. „Nono!“ volá Hraško. „Sem si nesadaj, tu sú ľudia!“ Poobzeral sa chlap na všetky strany, lenže pod hríb nedovidel. Pomyslel si, že sa mu to len zamarilo, a znova si sadá. Tu Janko Hraško nastaví šidlo a ono štuch chlapa do nohavíc. Zjujčal ten a pustil sa vnohy. „Veď som ti vravel, že sú tu ľudia!“ ozvalo sa za ním spod hríba, ale ten sa už ani neobzrel. Potom si už Janko Hraško krpec v pokoji doplátal a pobral sa hlbšie do hôr. Tu zočí, ako na jednej čistine vatra horí, okolo vetry jedenášt zbojníkov sedí a nad ohňom sa celý vôl opeká. Vyškriabe sa Hraško na smrek a hľadá na nich. Vola už dopiekli, rozváňa hádam aj na sedem míl, a ešte si spod kriaka aj sud vína vygúľali. Jedia, popíjajú. Tu on odtrhne z konára šušku a fukne do zbojníka, práve keď si pohár k ústam prikladal. Ty sa budeš vínčiskom nadájať, a ja tu smädnom hynúť? Vyzrazil mu pohár z ruky a po ňom aj druhému, tretiemu a tak rad-radom až do toho jedenásteho. Najedovali sa zbojníci a začali hľadať, kto im to prieky vystrája. Keď už dost dlho márne hľadali, spustil sa Hraško zo smreka a vraví: „Tak aby ste vedeli, ten, ktorého hľadáte, som ja.“ „A čože si za jedného?“ spytujú sa. „Zbojník ako vy.“ Tí všetci do smiechu: „Len si ho obzrite, zbojníka z hrachového rodu! Deväť sa ich v jednom struku uliahlo!“ Boli by sa rehotali hádam aj do rána, nech on neschyťí kyjak a nezačne im ponad hlavy vyvíjať. Hneď tí skrotli a potom ho už pekne medzi seba prijali ako svoju roveň, aj ho pečienkou a vínom patrične uhostili. Na druhý deň si zbojníci mali voliť kapitána, lenže nevedeli, ako. Jeden radil jedno, druhý druhé. Tu povie Hraško: „Čo sa máte toľko dohadovať! Vyhodte rad-radom do výšky svoje kyjaky, a komu najneskôr dolu spadne, ten nech je kapitánom.“ Na to všetci pristali. Vyhadzujú oni svoje kyjaky, a vraj keď už Hraško medzi nich pristal, nech vyhodí aj on. Hraško sa nedal prosiť, zakrútil kyjakom okolo hlavy raz, ešte raz - a vyhodil. Dlho čakali, kedy kyjak spadne, dočkať sa nemohli. Aj si spať políhali, aj ráno povstávali, a kyjak ešte stále nespadol. Až okolo poludnia sfundžal z neba ani hrom a zaryl sa tak hlboko do zeme, že neostalo po ňom ani slychu. Tak zbojníci museli prijať Hraška za kapitána, aj keď im to nebolo po chuti. A on bol načisto smutný, lebo neprestajne len na ten svoj kyjak myslel. Napokon povie: „Veru, chlapi, dotiaľ z nás nič nebude, kým ten môj kyjak von nedostaneme.“ A rozkázal im kopať. Tri dni kopali, až kdesi k samému peklu sa prekopali, a z kyjaka ešte vždy len konček vykúkal. Nuž ale Hraškovi aj to stačilo. Chytil on ten koniec do hrsti, na jeden myk kyjak vytiahol. Potom mu už bolo srdce na mieste. A bol vám v tom kraji utešený kráľovský zámok, striebrom-zlatom obitý, zlatými šúplatami pokrytý. A už len vnútri koľko bolo zlatiska, to sa nedá ani vypovedať. Zbojníci sa neraz chceli dostať do toho zámku, no len čo sa priblížili k nemu na míľu, zakikírikal na zlatej streche kohút, v zámku sa hneď všetko pobudilo a na zbojníkov už čakali prihotovení chlapi. Neraz-nedva im chrby namastili, krvavej polievky pripravili. „Teraz to v zámku sprobujme, keď máme takého súceho kapitána,“ povedal jeden zbojník. „Sprobujme,“ hovorí Hraško a sám v sebe si myslí: Veruže by sa mi zišlo trošku zlata, aspoň by som otcovi voly kúpil. Lenže ísť k zámku peši, to sa mu vonkoncom nevidelo. „Zámok je ďaleko, chlapi,“ hovorí, „a mne sa ako kapitánovi nepatrí ísť peši, a ešte k tomu aj kyjak vliecť.“ Rozkázal on desiatim zbojníkom, aby mu niesli kyjak, a jedenástemu si sadol do vrecka. Vrecko bolo hlboké a bolo tam tma i posmrdkávalo cesnakom. A tak Hraško vše len von vyskočil, kdejakú skalku zdvihol a do vrecka položil. Potom už bolo vrecko plné skália a Hraško si sedel pekne navrchu. „Čože to tu mám také ťažké?“ vraví zbojník a chce omacať rukou. Ale Hraško mu zakaždým ruku odstrčil: „Netýkaj sa kapitána!“ Len keď sa už zbojníkovi od veľkej ťarchy kolená podlamovali, vyskočil mu Hraško na čiapku a smial sa, akoby ho najal. Ale tomu nebolo akosi do smiechu, a ostatní zbojníci, čo niesli kyjak, tiež zazerali ani spod mraku. Istotne im bol ťažký. Keď sa už priblížili k zámku na míľu a jeden krok, zastali. Zakrúti Hraško kyjakom okolo hlavy a fuk! - zrazil kohúta zo strechy, že ani neškrkol. A potom už potichučky prišli až k zámockým komorám. Hraško sa prepchal cez kľúčovú dierku a opatrne ide k oblôčiku, že ho otvorí a vpustí dnu kamarátov. Len tu začuje, ako sa oni vonku radia: „Teraz, keď nemá pri sebe kyjak, je celkom slabý, poľahky ho premôžeme. A tak sa aj škriatka

zbavíme, aj nám jeho diel zlata ostane.“ Nuž takíto ste vy kamaráti, pomyslel si Hraško, ale robil sa, že o ničom nevie. Už prelieza oblôčikom prvý zbojník, a tu on klopmu hánkami po čele, hneď ostal bez pamäti. Tak všetkých cez oblôčik povťahoval, každému hánkami po čele kľopol, že ležali ani polená. Potom im ešte pre istotu ruky a nohy pozväzoval a pobral sa hore do svetlíc. Dal sa ohlásiť u kráľa. „Vaše veličenstvo, máte v komore zbojníkov.“ Kráľ sa preľakol a hneď rozkázal trúbiť na poplach. „Ale tí zbojníci sú poviazaní,“ hovorí Hraško. Kráľ sa zaradoval a hneď sa šiel na zbojníkov pozrieť. Ležali ako drevo. „A ktože ich to zľapal?“ spytuje sa. „Veď ja pre týchto oplanov už koľké roky nemám pokojnej noci.“ „Ja som ich zľapal, vaše veličenstvo,“ hovorí Hraško. A porozprával, ako sa všetko stalo. Kráľ si ho premeriava očami, veriť sa mu nechce. „Možno je i tak, ako vravíš. Lenže čosi také musí človek aj dokázať, najmä ak je drobný ako hrach.“ „Hneď a zaraz, vaše veličenstvo,“ hovorí Hraško, „len, prosím, prikážte, aby mi môj kyjak pohľadali a sem doniesli.“ Kráľ poslal sluhov, aby pohľadali Hraškov kyjak. Keď sa o dáku hodinku vrátili, hovoria: „Kyjak je pol míle za hradbami, dopoly v zemi zarytý. Ale je nám ťažký, bez koní ho nevytiahneme.“ „Tak zapriahnite dva kone,“ vraví kráľ a s údivom pozrie na Hraška. O dáky čas sa sluhovia vrátili: „Zapriahli sme dva najlepšie kone, vaša jasnosť, ale kyjak sa ani len nepohol.“ „Tak zapriahajte štyri kone,“ vraví kráľ a zasa si Hraška premeriava, akoby mu tu čosi nehralo. Prídu sluhovia poznovce: „Vaša jasnosť, zapriahli sme štyri najmocnejšie kone, ale pohli kyjakom ledva o tri prsty.“ Kráľ sa namrzol: „Tak zapriahnite šesť koní a konečne už ten kyjak dovezte!“ Šesť koní, celé v pene, ťahalo kyjak do zámku, nohami sa až po kolená do zeme zabárali. Keď ho už dotiahli na dvor, vzal ho Janko Hraško do hrsti a na malíčku ľavej ruky si ho rozkrútil. Povetrie zacvendžalo a všetky dvoranské klobúky aj čiapky sa vychytili do výšky, perami kývali a ponad zlaté strechy odlietali. A paničkám sukne nadúvalo, len odtrhnúť a odtrhnúť, museli si ich rukami ratovať. „Dost, dost!“ kričal kráľ. Zavolať si Janka Hraška k sebe a vraví: „Teraz už viem, že sily máš vyše práva, ale aj tak ešte musíš niečo dokázať. Ak si to bol naozaj ty, kto zrazil kohúta zo zámockej strechy, potom máš presné oko a miernu ruku. A práve v tom ťa musím vyprobovať. Pri mojom druhom zámku rastie v záhrade lieska, na ktorej sú tri vzácne lieskovce. Ak z hradieb tohto zámku zroníš voľaktorý z tých orieškov tak, aby si lieske neublížil, staneš sa mojím zaťom a neskôr i kráľom tejto krajiny. Ale ak sa ti to nepodarí, potom si klamár a podvodník a dám ťa bez milosti zmárniť.“ Janko Hraško sa zháčil. Nie že by si netrúfal trafiť do tej liesky, kdeže! Ale nebol si istý, či je on už chlap na ženenie. No keď trochu porozmýšľal, zazdalo sa mu, že hádam predsa len bude, veď či už nevykonal dosť smelých činov? Vezme on svoj kyjačik, namieri a fuk! Zafundžal kyjak a dotkol sa liesky na samučkom vrchovci, ale tak, že jej vôbec neublížil. O dve hodiny prifrčal odtiaľ záhradník a otrčal na dlani tri lieskovce: „Najjasnejší kráľ!“ vravel zadychčaný, „niekto, koho sme márne hľadali, zronil z liesky všetky tri vzácne oriešky.“ Kráľ potľapkal Hraška po pleci: „No, teraz už vidím, že si naozaj ten pravý.“ Vzal jeden oriešok, rozlúskol ho a vytiahol z neho utešené hviezdičkové šaty. „Dcéra moja najstaršia,“ hovorí, „toto sú tvoje svadobné šaty. Poď sem a pobozkaj si ženícha.“ Ale princezná odula gamby. „Tohoto ženícha? Nikdy! Veď by mi ho mačka zožrala!“ Kráľ sa zamračil, ale nič na to nepovedal. Vzal druhý orech, rozlúskol ho a vytiahol z neho utešené mesiačkové šaty. „Dcéra moja prostredná,“ hovorí, „toto sú tvoje svadobné šaty. Poď a pobozkaj si ženícha.“ Ale princezná sa rozchichotala: „Toto má byť môj ženích? Ešte čo! Veď by mi ho kuchár namiesto hrachu v polievke uvaril!“ Kráľ sa ešte väčšmi zachmúril, ale zas len nič nepovedal. Rozlúskol tretí oriešok a vytiahol z neho utešené slniečkové šaty. „Dcéra moja najmladšia, toto sú tvoje svadobné šaty. Poď a pobozkaj si ženícha.“ Najmladšia princezná hľadá na Janka Hraška, Janko Hraško hľadá na princeznú: ak ho ani táto nebude chcieť, prepadne sa od hanby a žiaľu. No tu princezná pokročí k Hraškovi, prihne sa až k zemi a pobozká ho. V tej chvíli Janko Hraško pocítil, že sa nesprace do kože. A zamarilo sa mu, že ho čosi podvihlo. Pozrie dolu, veď on na akýchsi dlhých nohách stojí! „Nože mi dajte zrkadlo,“ hovorí. Priniesli veľké zrkadlo, hľadá on doň - Janka Hraška nikde! Len akýsi mládenčisko sa tu natrča. Až keď sa tomu mládenčiskovi najmladšia princezná okolo krku hodila a milým Jankom Hraškom si ho nazvala, vtedy mu svitlo, že je to on. Najmladšia princezná výskala od radosti a jej staršie sestry odúvali tvár ani ropuchy. Svadba bola veľká. Aj Hraškovi rodičia na ňu prišli a už potom navždy pri synovi ostali. Na slniečku sa vyhrievali, s vnúcatami sa zabávali, a keď sa im po sedliackej robote začnelo, aj takú si okolo zámku našli. Starému kráľovi sa časom zunovalo vládnuť, nuž prepustil trón svojmu zaťovi. A tak sa stal Janko Hraško kráľom a kraľoval šťastne až do smrti.